

Overdenking op zondag 19 september 2021, Genesis 1 vers 1 – 2 vers 3

Lieve mensen, gemeente, zusters en broeders,
Het begin van de Bijbel en van de Thora is eigenlijk heel verrassend.
Bedenk dat de Bijbel een Joods boek is en door joodse mensen is geschreven.
En de geschiedenis van het joodse volk begint toch echt met de Uittocht uit Egypte.
En daarna met het verbond dat God met hen sluit op de berg Sinaï.
Daar ontvangt het volk de Thora, Gods onderwijs en zijn lessen voor het hele leven.
En dus vinden diverse rabbijnen het logischer om de Thora daar te beginnen, in Exodus 12 of 24.
Natuurlijk zou je ook kunnen verdedigen om de Thora te laten beginnen in Genesis 12.
Want Abraham en Sarah zijn toch de voorouders, net als Isaac en Rebekka, en Jacob en Lea en Rachel.
Het boek heet niet voor niets Genesis, letterlijk 'wording', namelijk de wording van het volk Israël.
Het is dus als je er over nadenkt heel bijzonder en verrassend dat de Thora en de hele Bijbel anders begint.
Het begint niet met het volk Israël, maar het begint in de eerste 11 hoofdstukken met de hele mensheid.
En het allereerste wat daarvan verteld wordt zijn niet de daden van mensen, maar van God.
Voorafgaand aan ons leven als mensen, voorafgaand aan de geschiedenis, gaan Gods daden.
Je vindt dat terug in leuke details in de teksten.
De eerste letter namelijk van de Hebreeuwse Bijbel is een Beth, onze B, de 2e letter van het alfabet.
De Alef, onze A, gaat daar nog aan vooraf, dat wil zeggen, God gaat aan alles wat er verteld wordt vooraf.
En het eerste woord zet je direct op het goede spoor.
Wij horen in de vertaling 'in den beginne' en velen lezen dat als het begin van de geschiedenis.
Maar het Hebreeuwse woord 'Beresjiet' draagt het woord 'hoofd' in zich.
En dat woord suggereert geen geschiedenis, maar hoofdzaken of anders gezegd 'principes'.
Voorafgaand aan de geschiedenis van het volk Israël worden een aantal principes neergelegd.
En dat gebeurt in verhaalvorm, want dat is eigen aan de Thora en de Bijbel.
Geen dogma's of statements, maar verhalen verwoorden datgene wat je voorafgaand moet weten.
Genesis 1 – 11 en misschien wel het hele boek Genesis, zijn de prolegomena, het voorwoord van de Bijbel.
Dat is het eerste wat ik jullie vanochtend zou willen meegeven.
Probeer eens anders te luisteren naar deze bijzondere opening van de Bijbel.
Want er gebeurt ook inhoudelijk iets heel verrassend.
Iedere godsdienst maakt altijd verschil tussen de gelovigen en de niet-gelovigen.
In het orthodoxe Christendom word je alleen behouden als je Jezus hebt aangenomen als je verlosser.
En daarmee heeft de gelovige Christen een hogere status dan de niet-christenen.
En ook de Islam kent een groot principiële onderscheid tussen een belijdende moslim en de anderen.
Niet voor niets zijn de Islam en het Christendom dan ook zendingsgodsdiensten.
Ze beschouwen het als hun opdracht om iedereen te bekeren tot hun geloof.
En ook in het Boeddhisme vind je grote verschillen tussen de mensen die door meditatie en oefening zichzelf op een hoger spiritueel niveau hebben gebracht dan de rest van de mensheid.
Het is dus regel om je eigen geloof als een hogere trap van spirituele ontwikkeling te zien.
Zoals trouwens ook de Westerse wereld zich lang superieur vond ten opzichte van de rest van de wereld.
Maar wat gebeurt er nu op de eerste bladzijde van de Bijbel?
Daar worden niet de gelovige en de ongelovige geschapen,
daar gaat het niet over Joden en niet-Joden,
nee, daar gaat het over de schepping van alle mensen, niemand uitgezonderd.
En jullie hoorden natuurlijk bij het lezen steeds dat alles,
alle zaad en alle vruchtbomen, alle vissen en vogels en alle dieren geschapen werden 'naar hun aard'.
En zo zullen ze ook handelen.
Van een appelboom mag je verwachten dat die appels voortbrengt en geen citroenen.
En een koe is een herkauwer en daar is zijn hele spijsverteringsstelsel op gemaakt.
Alles in de wereld heeft zijn 'eigen aard'.
Maar dan komt de verrassing bij de mens.
Die wordt namelijk niet geschapen 'naar zijn/haar aard'.

Nee, de mens wordt geschapen naar 'het beeld van God', naar Zijn gelijkenis.

Tot drie keer toe benadrukt de tekst dat de mens, ieder mens, geschapen is naar het beeld van God.

Beseffen jullie hoe revolutionair die gedachte is?

In dit joodse geloofsboek, door de christenen omarmd en overgenomen,

is niet de gelovige, of de Jood, geschapen naar het beeld van God, maar alle mensen.

En om misverstanden te voorkomen, staat er ook nog bij, de mens mannelijk en vrouwelijk.

Modernen had het in onze tijd niet gekund.

Er staat niet eens man en vrouw, maar mannelijk en vrouwelijk.

De hele LHBTI – gemeenschap wordt hierin meegenomen.

God is niet alleen de schepper van alle mensen, maar heeft ook iedereen geschapen naar zijn beeld.

Ieder mens draagt dus iets goddelijks in zich.

Je moet daarbij natuurlijk niet aan uiterlijkheden denken, maar aan eigenschappen.

Mensen die naar Gods beeld en gelijkenis zijn geschapen kunnen dus net als God:

Barmhartig zijn en genadig, liefdevol en vergevingsgezind en rechtvaardig, en met ontferming bewogen, verdraagzaam, geduldig, opkomend voor het recht en noem het allemaal maar op.

Die mogelijkheid is in ieder mens gelegd, ook in de Taliban en de strijders van IS,

ook in de maffioso en de criminelen van onze wereld,

ook in de onverschilligen en de machtigen, die alleen hun eigen belang zoeken.

En omdat ieder mens naar Gods beeld en gelijkenis is geschapen ontbreekt er iets bij zijn schepping.

Want bij alles wat geschapen is hoor je steeds het bekende refrein: 'God zag dat het goed was'.

Maar na de schepping van de mens ontbreekt dat refreintje.

Pas aan het eind klinkt opnieuw dat woord 'goed', 'tov' in het Hebreeuws.

Er staat: God zag alles wat hij had gemaakt en zie: het was zeer goed!

Maar bij de schepping van de mens staat dat niet apart vermeld.

Daaruit leer je dat het niet in Gods hand is of een mens goed of slecht zal zijn.

De mens zal zelf door zijn gedrag moeten laten zien of hij goed of slecht is.

Er is een prachtig en bijzonder verhaal in de Talmoed over deze vrije wil van de mens.

Het verhaal vertelt dat op het moment dat een man en een vrouw gemeenschap hebben,

en een zaadcel versmelt met een eikel,

dat er een engel is die in diezelfde nacht de bevruchte eikel meeneemt naar de troon van God en vraagt:

Wat zal er uit deze bevruchte eikel worden? Zal het een man zijn of een vrouw?

En God zal beslissen, vertelt het verhaal, of het een man of vrouw wordt.

Zal deze mens groot zijn of klein? vraagt de engel.

En God zal beslissen of deze mens groot van stuk zal zijn of klein of ergens er tussen in.

Zal deze mens slim zijn of dom?

En God zal beslissen over de intelligentie van deze nieuwe mens.

Zal deze mens knap zijn of lelijk? Dun of dik? Bruin of blank of zwart of geel? Hetero of homo?

En God zal over al die zaken een beslissing nemen.

Totdat de engel komt bij zijn laatste vraag: Zal deze mens een goed mens zijn of een slecht mens?

En dan zal God zeggen: Goed zijn of slecht zijn ligt niet in mijn hand.

Iedere mens zal zelf verantwoordelijk zijn voor zijn of haar eigen daden.

Iedere mens is vrijheid van handelen gegeven: of hij zich op de goede weg wil begeven of op de slechte.

En zo keert de engel terug met de bevruchte eikel en legt haar weer in de baarmoeder.

Ik vind het een prachtig verhaal waarmee de vrije wil van de mens wordt onderstreept.

Daarnaast zijn er nog veel meer mooie details in deze eerste tekst.

Want alles is geschapen door God, zelfs de grote monsters, vertelt vers 21, zijn door God geschapen.

En ook al het andere waarvoor je misschien als mens bang zou kunnen zijn.

Alles wat krioelt, alles wat rondvliegt, alles wat zwemt in de zeeën, tot en met die grote monsters aan toe.

Dat God dat alles heeft geschapen 'naar hun aard' betekent dat je niet bang hoeft te zijn.

Je moet soms wel oppassen en uitkijken en de aard van het beest kennen,

maar je hoeft niet bang te zijn, want God zelf heeft alles gemaakt.
 Mooi en opvallend dat er ook staat als aanhef: God schiep de hemel en de aarde.
 Het is prettig dat er niet staat: In den beginne schiep God het heelal. Gelukkig niet.
 Het heelal is één grote kosmische ruimte en in zo'n heelal voel je je ontzettend eenzaam, verloren.
 Daarin ben jij als mens helemaal niks, nog geen stipje!!
 Eén grote zwijgende ruimte.
 En dan krijg je inderdaad dat pro-bleem van die Russische ruimtevaarder Gagarin die ooit zei:
 Ik ben er geweest en ik ben God niet tegengekomen. Alleen maar zwijgen.
 Maar in Genesis 1:1 staat niet dat God het heelal schiep.
 Het Hebreeuws heeft niet eens een woord voor heelal of kosmos.
 Maar het Hebreeuwse denken ziet de wereld in tweeën: hemel en aarde.
 En verderop: Licht en donker, dag en nacht, water en land,
 dier en mens, mannelijk en vrouwelijk, lichaam en ziel, enz.
 De Bijbel begint niet voor niets met de 2e letter van het alfabet, want alles in deze wereld is in tweeën.
 Vanaf het allereerste begin is alles ons in tweeën gegeven.
 Niet voor niets komt religie van het Latijnse Woord 'religare', dat betekent: verbinden.
 En dat is wat religie, godsdienst doet: die twee met elkaar verbinden:
 hemel en aarde, water en land, licht en duisternis, mens en dier, man en vrouw, lichaam en ziel.
 De godsdienst voert het gesprek. Want de hemel is in gesprek met de aarde.
 Niet een zwijgend heelal, maar de hemel die in gesprek is met de aarde.
 Als je luistert naar de gesprekken die in de hemel gevoerd worden,
 dan is het hoofdthema: de aarde, de mens.
 De rabbijnen zeggen dat God er slapeloze nachten van heeft.
 Hij wil een gesprek met zijn mensen als partners in het verbond.
 Ik denk, lieve mensen, dat wij hier samen ook zo moeten verdergaan in deze moeilijke tijd.
 Niet meer steeds vragen hoe het was? Niet meer hoe deden jullie dat of hoe deed ik dat?
 Wij zijn er om de tweeën van deze wereld creatief met elkaar te verbinden:
 hemel en aarde, zee en land, mens en dier, licht en donker, man en vrouw, lichaam en ziel.
 Het is belangrijk dat we gezamenlijk durven vooruit te kijken de toekomst in,
 juist nu de kerk weer verder moet na die lange Coronacrisis.
 We hebben jullie allemaal nodig en jullie zijn allemaal even waardevol.
 Het is essentieel dat deze aarde, zeker ook deze plek, onze Pelgrimskerk een veilig huis is voor ons.
 Dat jij je thuis voelt, gekend en bemind, dat je je vreugde en verdriet hier durft te delen.
 Dat er ruimte is voor jou en mij, voor jouw vragen en mijn vragen.
 En weet dat God, telkens weer in al die prachtige verhalen, eerst het woord neemt. Amen.